

Верховний
Суд

Актуальні практикотворчі правові позиції Верховного Суду

Олександра Яновська

суддя Касаційного кримінального суду

у складі Верховного Суду,

доктор юридичних наук, професор

Дії члена колегіального органу можуть кваліфікуватися за ст. 368 КК у тих випадках, якщо вирішення питання, за яке передавалася неправомірна вигода, ухвалюється цим колегіальним органом спільним рішенням за результатами голосування.

Кримінальна відповідальність у ст. 368 КК встановлена за конкретні діяння, серед яких є й одержання неправомірної вигоди, без конкретизації успішності досягнення бажаного результату надавачем неправомірної вигоди, тому немає значення, яке рішення було ухвалене колегіальним органом (таке, яке цікавило надавача неправомірної вигоди, або ж навпаки, тобто позитивне чи негативне).

Постанова ККС ВС від 23 квітня 2024 року у справі № 726/776/17 (провадження № 8212км18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118689047>

СУБ'ЄКТ чи НЕ СУБ'ЄКТ

ст. 368 КК

ст. 368-3 КК

ст. 369 КК

ст. 369-2 КК

Ст. 368 КК

«...нормативно-правові документи, якими регламентовано повноваження певної особи не є самі по собі доказами, а виконують **роль законодавчого правового підґрунтя**, на підставі якого суди визначають чи мала особа ті чи інші повноваження на вчинення чи невчинення деяких дій»

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 28.03.2023 у справі № 391/729/15- к (провадження № 51-7400км18) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109963730>

Ст. 368 КК

«...суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 368 КК, є особа, яка у складі екзаменаційної комісії приймає іспити, виставляє оцінки, тобто здійснює тимчасову діяльність, що має організаційно-розпорядчий характер, оскільки саме від результатів іспитів залежить право продовжувати навчання, право отримувати стипендію»

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.11.2023 у справі № 461/3472/17 (провадження № 51-3166км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115168389>

Ст.368 КК

«...дії начальника районного відділу виконавчої служби, який одержав неправомірну вигоду від боржника у виконавчому провадженні, що перебувало на виконанні очолюваного ним відділу, за нестягнення з останнього заборгованості, утворюють склад кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК, а сам він є суб'єктом цього кримінального правопорушення, оскільки має статус державного службовця категорії «Б» (службова особа, яка займає відповідальне становище), який відповідно до ст. 74 Закону «Про виконавче провадження» наділений повноваженнями щодо витребування виконавчого провадження для перевірки, передання його іншому державному виконавцю, прийняття до свого провадження»

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 26.01.2023 у справі № 532/1020/20 (провадження № 51-3103км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108686181>

Ст.368 КК

«...той факт, що начальник територіального органу (міжрегіонального управління) МЮУ не призначав та не звільняв начальників установ і вони не були в його безпосередньому підпорядкуванні, не спростовує висновок про наявність в його діях складу злочину, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК, оскільки: (1) діяльність установ виконання покарань та установ для попереднього ув'язнення регіону контролювалася та координувалася міжрегіональним управлінням з питань виконання кримінальних покарань та пробації МЮУ; (2) керівники цих установ персонально відповідають за виконання покладених на виправну колонію завдань і функцій, дотримання штатної та фінансової дисципліни; (3) результати діяльності таких установ (у тому числі як наслідок координації та контролю з боку міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань та пробації МЮУ) можуть мати як позитивні (у вигляді заохочень з боку керівництва вищого рівня), так і негативні правові наслідки (дисциплінарна чи інша юридична відповідальність) для їх керівників; (4) заходи стягнення та заохочення щодо керівників установ застосовувались за пропозицією начальника міжрегіонального управління за результатами виконання планів, завдань.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 19.09.2023 у справі № 991/1627/21 (провадження № 51-3078км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113690571>

Ст. 368-3 КК

«...обов'язковим елементом об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 4 ст. 368-3 КК, є отримання службовою особою неправомірної вигоди за **вчинення дій чи бездіяльності, що впливають з її правомірних службових повноважень**. Дії голови правління щодо отримання грошових коштів від осіб, які мали намір підключитись до енергосистеми товариства або отримати додаткову потужність, з подальшим їх оприбуткуванням в касі підприємства, були обумовлені діяльністю голови правління та визнані в практичній діяльності товариства, що свідчить про правомірність їх отримання останнім»

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 23.02.2023 у справі № 359/5902/17 (провадження № 51–3762км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109395406>

Ст. 369 КК

«...складовою частиною об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 369 КК, є наявність у службової особи, якій передається неправомірна вигода, повноважень на вчинення чи невчинення в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища. Суд указав, що накази Генерального прокурора, керівника обласної прокуратури, керівника місцевої прокуратури та їх перших заступників і заступників є письмовими розпорядженнями внутрішньовідомчого призначення, які спрямовані на організацію та вдосконалення діяльності працівників прокуратури з метою ефективної реалізації і виконання поставлених перед системою органів прокуратури завдань. Наказ Генерального прокурора України № 4гн як різновид нормативно-правового акта виконує контрольну функцію, однак не позбавляє прокурора передбачених кримінальним процесуальним кодексом повноважень на укладення угоди про визнання винуватості із підозрюваним у кримінальному провадженні. Порушення наведеної у вказаному наказі процедури узгодження угоди про визнання винуватості з керівником відповідного органу прокуратури, з юридичної точки зору не робить зазначену угоду нікчемною для інших учасників кримінального провадження, так само як і для суду. З огляду на положення п. 15 ч. 1 ст. 3, пунктів 1, 2 ст. 37 КПК повноваженнями на укладення угоди про визнання винуватості покладено саме на прокурора (групу прокурорів), який визначений керівником органу прокуратури у відповідній постанові, що не врахував суд, вказуючи на те, що прокурор у кримінальному провадженні не може вважатися службовою особою, яка наділена одноосібними **повноваженнями на укладення з підозрюваним угоди про визнання винуватості.**»

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 25.05.2023 у справі № 463/4324/18 (провадження № 51-287км23)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111192794>

Ст. 369 КК

«...кримінальна відповідальність за порушення заборони отримання службовою особою, яка займає відповідальне становище, будь-якої неправомірної винагороди у зв'язку зі здійсненням своїх службових повноважень, настає в тому разі, коли особа, яка надає неправомірну вигоду, усвідомлює, що надає її саме такій особі й у зв'язку з можливостями її посади, а особа, яка одержує неправомірну винагороду, розуміє значущість займаної нею посади, її статусність та можливості. При встановленні кримінальної відповідальності за пропозицію чи обіцянку службовій особі, яка займає відповідальне становище, надати неправомірну вигоду враховується також вагомість цієї посади у розумінні особою, яка надає неправомірну вигоду, мета, яку переслідує остання, та її впевненість у тому, що цю мету буде досягнуто завдяки можливостям посади, яку обіймає особа, що отримує неправомірну вигоду. У цьому кримінальному провадженні особа надала неправомірну вигоду начальнику районного відділу поліції за вжиття заходів щодо непритягнення її до кримінальної відповідальності та за повернення вилученого майна саме у зв'язку з перебуванням його на вказаній посаді, а тому дії особи підлягають кваліфікації за ч. 3 ст. 369 КК»

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 08.06.2023 у справі № 398/1278/22 (провадження № 51-949км23)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647825>

Ст. 369-2 КК

«...суди попередніх інстанцій правильно послалися на правові висновки ОП ККС, викладені у постанові від 29.03.2021 (справа № 554/5090/16-к, провадження № 51-1878кмо20), в якій зазначено, що суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 369-2 КК, може бути будь-яка особа, яка в уяві того, хто здійснює підкуп, здатна здійснити реальний вплив на особу, уповноважену на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування. Разом з цим оскільки диспозиція ч. 2 ст. 369-2 КК текстуально не конкретизує характеру впливу на особу, уповноважену на виконання функцій держави, поняттям впливу охоплюється в тому числі використання дружніх, родинних, особистих стосунків з особою, уповноваженою на виконання функцій держави, тощо. Законодавець жодним чином не обмежує зміст поняття «вплив» лише «впливом з використанням влади або службового становища», який є лише одним із способів вчинення цього злочину. Такий вплив полягає в тому, що службова особа завдяки своєму становищу вживає заходів до вчинення дій іншими особами (непідпорядкованими їй і які не перебувають від неї в службовій залежності), де використовує службовий авторитет, свої зв'язки зі службовими особами, інші можливості, обумовлені займаною посадою або обіцяє здійснити такий вплив. Відтак та обставина, що старша оперуповноважена не перебувала в підпорядкуванні засудженого й обіймала посаду, вищу за посаду обвинуваченого, жодним чином не впливає на правильність кваліфікації його дій за ч. 2 ст. 369-2 КК.»

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.04.2023 у справі № 206/5339/19 (провадження № 51-2383км22)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/110569410>

Про вимагання неправомірної вигоди (ч. 3 ст. 368 КК) свідчить те, що директор підприємства спеціально створив для працівника несприятливі умови, за яких останній **вимушений був передати** йому грошові кошти, щоб уникнути свого звільнення. При цьому потерпілий чітко розумів і усвідомлював, що така **неправомірна вигода надається з метою запобігти шкідливим наслідкам** та порушенню законних інтересів для себе.

Постанова ККС ВС від 27 серпня 2024 року у справі № 303/3590/20 (провадження № 51-135км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121472493>

Зацікавленість особи у вчиненні щодо неї або ж на її користь певних незаконних дій не може вказувати на вимагання у неї неправомірної вигоди

Місцевим судом було встановлено, що свідок погодився надати засудженому неправомірну вигоду у розмірі 5000 грн та в подальшому надав її через пособника в, усвідомлюючи, що у такий спосіб він уникає настання для себе негативних наслідків, а саме – складення відносно нього протоколу про адміністративне правопорушення за ст. 130 КУпАП, тобто прагнув обійти встановлену процедуру здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, задовольняючи в такий спосіб власні незаконні інтереси.

Окрім цього, зі змісту обвинувального акту слідує, що засудженому було інкриміновано діяння, яке полягало у проханні надати неправомірну вигоду.

З урахуванням цих обставин констатація судами попередніх інстанцій відсутності в діях засудженого такої кваліфікуючої ознаки ст. 368 КК як «вимагання неправомірної вигоди» є правильною.

Постанова ККС ВС від 15 жовтня 2024 року у справі № 404/8115/20 (провадження № 51-3116км24), <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122333177>

Верховний
Суд

Дякую за увагу!